

برآورد تاثیر بحران تنگه هرمز بر رشد اقتصادی چین

با توجه به وابستگی قابل توجه چین به نفت و گاز وارداتی از تنگه هرمز، این سوال مطرح می‌شود که رشد اقتصادی این کشور، چقدر از بحران تنگه هرمز تاثیر پذیرفته است.

رشد اقتصادی چین در سه‌ماهه دوم سال ۲۰۲۶ و شش ماهه اول سال ۲۰۲۶ (به عنوان، بازه‌هایی که بیشترین همپوشانی را با بحران تنگه هرمز داشته‌اند) نسبت به دوره‌های زمانی مشابه در سال گذشته به ترتیب به ۴,۳ درصد و ۴,۷ درصد کاهش یافته است. اما این کاهش در درجه اول به عوامل داخلی این کشور مانند بحران شدید مسکن و مخارج مصرفی نسبتاً ضعیف نسبت داده شده است. در این چارچوب، تاثیر بحران فوق در کاهش نرخ رشد اقتصادی مورد اشاره به عنوان عامل ثانویه در نظر گرفته می‌شود. برای نمونه، افزایش قیمت جهانی نفت و گاز و نگرانی از پیامدهای تورمی آن باعث شده است که دولت چین در اتخاذ سیاست‌های انبساطی محرک تقاضای داخلی با احتیاط بیشتری عمل کند. از این گذشته، بحران تنگه هرمز در کنار تاثیرات منفی، تاثیرات مثبتی نیز بر اقتصاد چین داشته است. برای نمونه، رشد نسبتاً قابل ملاحظه صادرات در شش ماهه اول سال جاری، که عمدتاً ناشی از افزایش تقاضا محصولات مکانیکی و الکترونیکی، به‌ویژه در نتیجه مقرون به صرفه شدن بیش از پیش چنین محصولاتی در نتیجه افزایش قیمت جهانی نفت و گاز بوده، به عنوان عامل مثبت جبران‌کننده تاثیرات منفی عمل کرده است.

شواهد آماری ناشی از بررسی نرخ رشد فصلی از سال ۲۰۱۵ به بعد نیز نشان می‌دهد که تا پایان فصل دوم سال ۲۰۲۶، رفتار نماگر رشد اقتصادی فصلی در سه ماهه اول و دوم ۲۰۲۶ (یعنی دوره‌ای که جنگ ۴۰ روزه و انسداد تنگه هرمز را در بر می‌گیرد) تقریباً در ادامه روند سال‌های اخیر این نماگر بوده و فعلاً شواهد متقنی از تاثیرپذیری شدیداً منفی اقتصاد چین از بحران تنگه هرمز مشاهده نمی‌شود.

حتی اگر کاهش نرخ رشد اقتصادی در سه‌ماهه دوم سال ۲۰۲۶ نسبت به سه‌ماهه اول سال جاری یا کمتر بودن نرخ رشد اقتصادی شش ماهه اول سال جاری نسبت به دوره مشابه در سال قبل را تماماً ناشی از بحران تنگه هرمز در نظر بگیریم (که فرض بسیار قوی است)، برآورد می‌شود بحران فوق بین ۰,۲ تا ۰,۹ واحد درصد از رشد اقتصادی و بین ۹,۸ تا ۵۵,۴ میلیارد دلار از تولید ناخالص داخلی این کشور را کاهش داده باشد.

در سال‌های اخیر، چین حدود ۵۰ درصد از نفت خام و حدود یک سوم از گاز طبیعی مایع‌شده وارداتی خود را از کشورهای خلیج فارس و از طریق تنگه هرمز تامین کرده است. صرف نظر از سایر اقلام وارداتی این کشور از طریق تنگه هرمز (نظیر، فرآورده‌های نفتی، محصولات پتروشیمی، مواد معدنی، ...) و همچنین اقلام صادراتی آن از طریق آن تنگه (نظیر، انواع مختلف کالاهای نهایی و سرمایه‌ای)، با توجه به وابستگی قابل توجه چین به نفت و گاز وارداتی از تنگه هرمز، این سوال مطرح می‌شود که اقتصاد چین و به طور مشخص شاخص‌های اقتصاد کلان این کشور، چگونه و چقدر از این بحران و پیامدهای اقتصادی ناشی از آن، به‌ویژه محدودیت مقداری در دسترسی به نفت و گاز به دلیل انسداد تنگه هرمز و افزایش قیمت این محصولات، تاثیر پذیرفته است.

بر اساس تازه‌ترین گزارش مرکز آمار چین، رشد اقتصادی در سه‌ماهه دوم سال ۲۰۲۶ که با دوره زمانی مسدود شدن تنگه هرمز همپوشانی بالایی داشته، ۴,۳ درصد بوده است. این در حالی بوده که رشد اقتصادی این کشور در سه ماهه اول سال جاری میلادی ۵ درصد بوده است. همچنین، رشد اقتصادی چین در شش ماهه اول سال ۲۰۲۶، ۴,۷ بوده است. عاملی، نظیر تداوم مشکلات مزمن (مانند، رکود در بازار املاک و مستغلات) و تحولات در ساختار اقتصادی (مانند، رشد تولید صنعتی و صادرات محصولات مرتبط با انرژی تجدیدپذیر، خودروهای برقی، باتری‌های لیتیومی، تجهیزات مخابراتی و فناوری اطلاعات، ...) چین، شناسایی پیامدهای بحران تنگه هرمز بر عملکرد اقتصاد کلانی این کشور را دشوار می‌کند. برای نمونه، در حالی که کاهش سرمایه‌گذاری در دارایی‌هایی ثابت، که عمدتاً ناشی از عوامل داخلی بوده، تاثیر کاهشی بر رشد اقتصادی داشته، رشد نسبتاً قابل ملاحظه صادرات در شش‌ماهه اول سال جاری (۱۳,۴ درصد)، که عمدتاً ناشی از افزایش تقاضا محصولات مکانیکی و الکترونیکی، به‌ویژه در نتیجه مقرون به صرفه شدن بیش از پیش چنین محصولاتی در نتیجه افزایش قیمت نفت و گاز بوده، به عنوان عامل جبران‌کننده عمل کرده است. بنابراین، بحران تنگه هرمز و پیامدهای اقتصادی ناشی از آن به طور همزمان تاثیرات مثبت و منفی بر اقتصاد چین داشته است

دلایل کاهش رشد اقتصادی چین در سه‌ماهه دوم سال ۲۰۲۶

کاهش رشد اقتصادی چین در سه‌ماهه دوم سال ۲۰۲۶ نسبت به دوره زمانی مشابه در سال گذشته (۴,۳ درصد) در درجه اول به عوامل داخلی این کشور مانند بحران شدید مسکن و مخارج مصرفی نسبتاً ضعیف نسبت داده شده است. در این چارچوب، بحران تنگه هرمز و پیامدهای اقتصادی منفی ناشی از آن به عنوان عامل ثانویه در کاهش رشد اقتصادی در چین در نظر گرفته می‌شود. برای نمونه، افزایش قیمت جهانی نفت و گاز و نگرانی از پیامدهای تورمی آن باعث شده است که دولت چین در اتخاذ سیاست‌های انبساطی محرک تقاضای داخلی با احتیاط بیشتری عمل کند. در نمونه‌ای دیگر، دولت چین برای مهار پیامدهای منفی ناشی از افزایش قیمت

جهانی نفت و گاز از طریق سیاست‌های تنظیم بازار مانع افزایش قیمت فرآورده‌های نفتی نظیر بنزین و گازوئیل متناسب با افزایش قیمت خوراک شد و همچنین، محدودیت‌هایی بر صادرات چنین محصولاتی وضع کرد. در نتیجه این سیاست، سود صنعت پالایشگاهی در این کشور، به‌ویژه پالایشگرهای مستقل، به میزان قابل ملاحظه‌ای کاهش یافت.

رشد اقتصادی چین در یک دهه گذشته

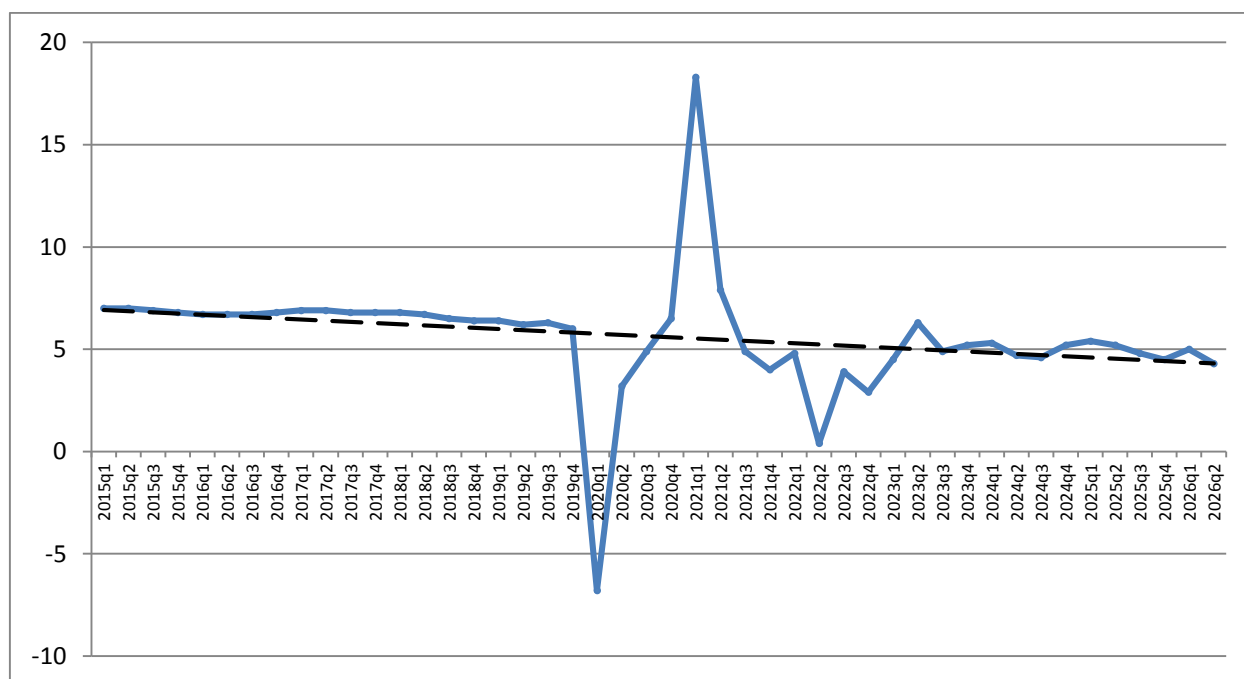
نرخ رشد اقتصادی فصلی چین از سال ۲۰۱۵ تا فصل دوم سال میلادی جاری به شرح نمودار ۱ است. روند کاملاً نزولی این نماگر و کاهش آن از ۷ درصد به ۴,۳ درصد در بازه زمانی فوق مشهود است. این دوره ده ساله را می‌توان به سه مقطع زمانی ذیل تقسیم کرد:

رشد مستمر (تقریباً همزمان با سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹)، با میانگین ساده رشد حدود ۶,۶۷ درصد

رشد نسبتاً پرنوسان سال‌های همه‌گیری کرونا (تقریباً همزمان با سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۲)، با میانگین ساده رشد حدود ۴,۶ درصد

و پساکرونا (تقریباً همزمان با سال‌های ۲۰۲۳ تا ۲۰۲۶)، با میانگین ساده رشد حدود ۵ درصد.

نمودار ۱: نرخ رشد اقتصادی فصلی چین از زمستان ۲۰۱۵ تا بهار ۲۰۲۶

اگر دوران رشد مستمر را از تحلیل کنار بگذاریم (نمودار ۲)، مشخص می‌شود که رشد اقتصادی در دوره پساکرونا مجموعاً بهتر از دوره کرونا بوده است. این در حالی است که در دوره پساکرونا تحولات مهمی به شرح ذیل رخ داده است:

تداوم تنش‌های تجاری بین آمریکا و چین،

تهاجم روسیه به اوکراین،

افزایش قیمت جهانی نفت و گاز متعاقب بازگشایی‌های کرونایی و تهاجم روسیه به اوکراین

تشدید تنش‌ها و جنگ در خاورمیانه متعاقب عملیات طوفان الاقصی،

اعمال محاصره دریایی یمن بر باب المندب،

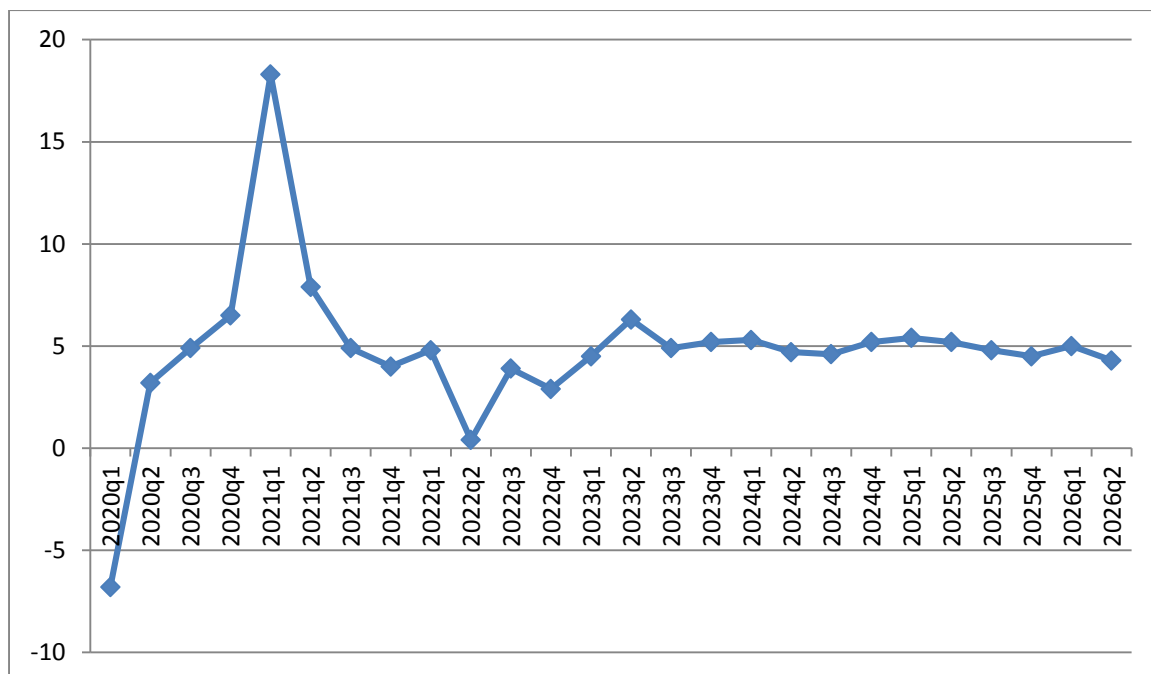
تشدید تنش‌ها در خلیج فارس متعاقب تهاجم آمریکا و اسرائیل به ایران و شروع جنگ ۱۲ روزه،

جنگ ۴۰ روزه،

انسداد تنگه هرمز

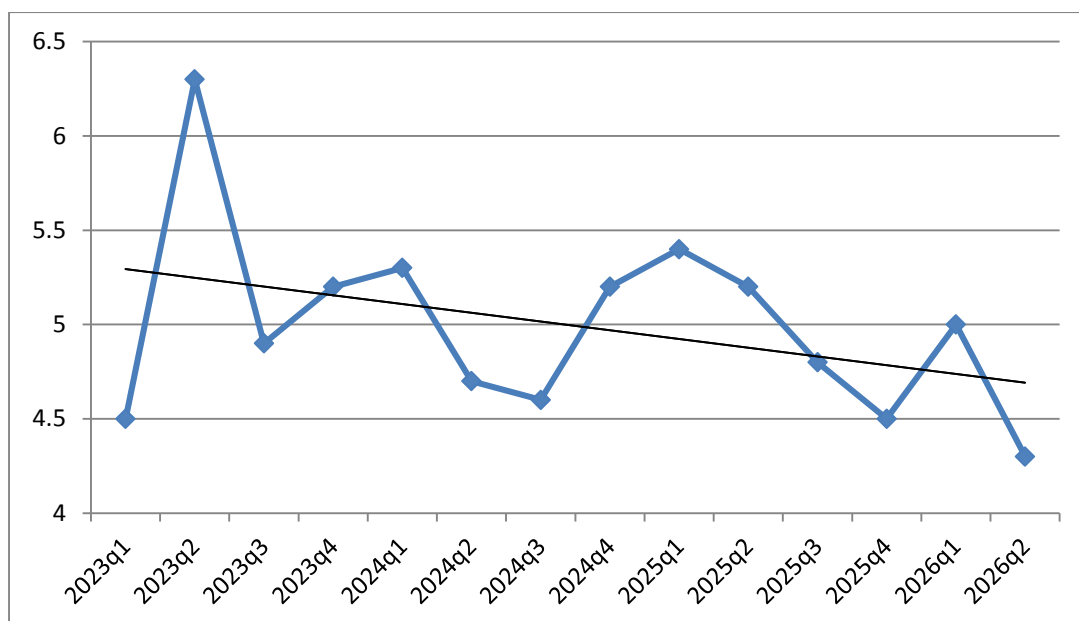
افزایش قیمت جهانی نفت و گاز متعاقب تشدید تنش‌ها در خلیج فارس

نمودار ۲: نرخ رشد اقتصادی فصلی چین از زمستان ۲۰۲۱ تا بهار ۲۰۲۶

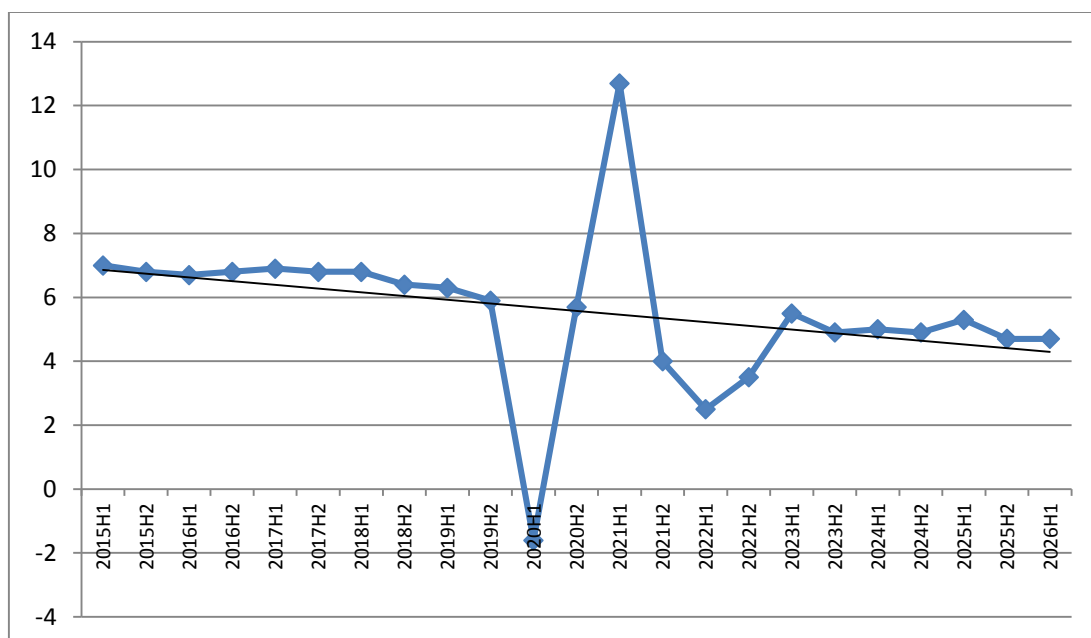
اگر صرفاً بر دوره پساکرونا تمرکز کنیم (نمودار ۳)، مشاهده می‌شود که نرخ رشد فصلی از زمستان ۲۰۲۳ تا بهار ۲۰۲۶ روند کاملاً نزولی را تجربه کرده است. اگرچه نرخ رشد ۴,۳ درصدی در بهار ۲۰۲۶ پایین‌ترین نرخ رشد در این دوره بوده است، اما چین در دوره کرونا نرخ‌های رشد فصلی پایین‌تر از این رقم و حتی منفی را نیز تجربه کرده است. به بیان دیگر، تا پایان فصل دوم سال ۲۰۲۶، رفتار نماگر رشد اقتصادی فصلی در فصل اول و دوم ۲۰۲۶ (یعنی دوره‌ای که جنگ ۴۰ روزه و انسداد تنگه هرمز را در بر می‌گیرد) تقریباً در ادامه روند سال‌های اخیر این نماگر بوده و فعلاً شواهد متقنی از تاثیرپذیری شدیداً منفی اقتصاد چین از بحران تنگه هرمز مشاهده نمی‌شود.

نمودار ۳: نرخ رشد اقتصادی فصلی چین از زمستان ۲۰۲۳ تا بهار ۲۰۲۶

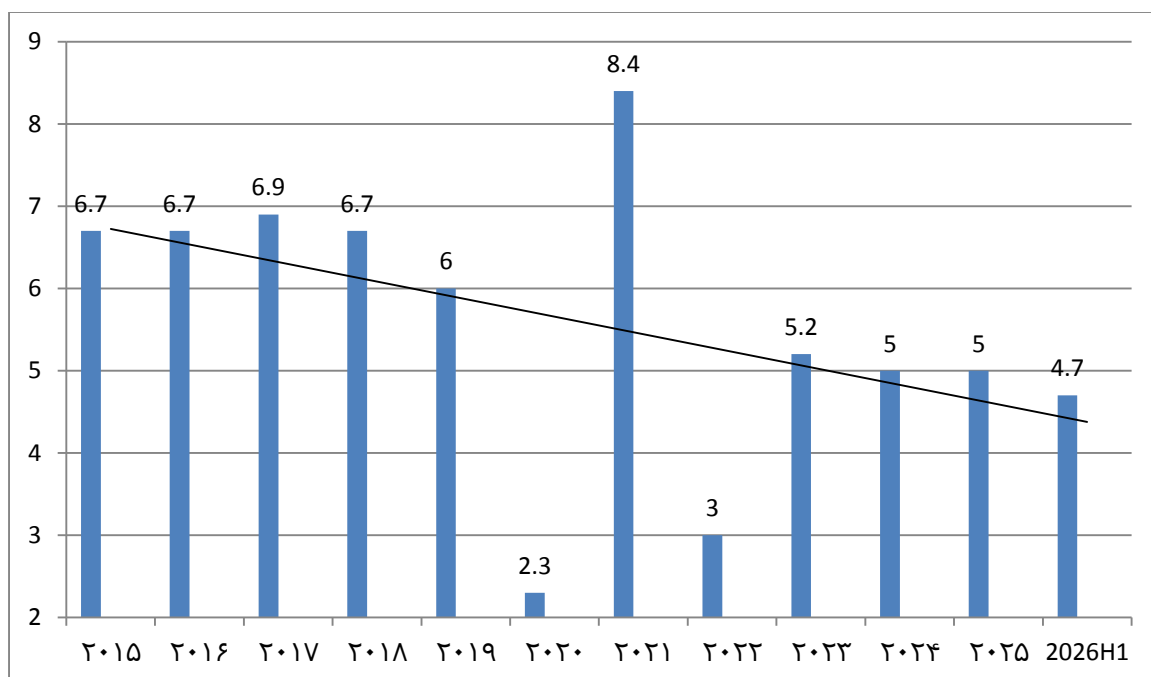
روند نزولی نرخ رشد اقتصادی از سال ۲۰۱۵ تا سال ۲۰۲۵ در تواتر شش ماهه این نماگر نیز مشهود است (نمودار ۴). به طرز مشابه، می‌توان رفتار نرخ رشد سالانه این دوره ده ساله را به سه مقطع زمانی رشد مستمر (سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ با میانگین ساده رشد حدود ۶٫۶۴ درصد)، رشد پرنوسان سال‌های همه‌گیری کرونا (سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۲ با میانگین ساده رشد حدود ۴٫۴۶ درصد) و پساکرونا (همزمان با سال‌های ۲۰۲۳ تا ۲۰۲۶ با میانگین ساده رشد حدود ۵ درصد) تقسیم کرد.

نمودار ۴: نرخ رشد اقتصادی شش ماهه چین از ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۶

روند نزولی نرخ رشد اقتصادی از سال ۲۰۱۵ تا سال ۲۰۲۵ در تواتر سالانه این نماگر نیز مشهود است (نمودار ۵). به طرز مشابه، می‌توان رفتار نرخ رشد سالانه این دوره ده ساله را به سه مقطع زمانی رشد مستمر (سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ با میانگین ساده رشد حدود ۶ درصد)، رشد پرنوسان سال‌های همه‌گیری کرونا (سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۲ با میانگین ساده رشد حدود ۴٫۶ درصد) و پساکرونا (همزمان با سال‌های ۲۰۲۳ تا ۲۰۲۶ با میانگین ساده رشد حدود ۵ درصد) تقسیم کرد.

نمودار ۵: نرخ رشد اقتصادی سالانه چین از ۲۰۱۵ تا شش ماهه اول ۲۰۲۶

نحوه مواجهه چین با بحران تنگه هرمز

سیاست‌ها و اقدامات چین در مواجهه با بحران تنگه هرمز را می‌توان به دو دسته بلندمدت و کوتاه‌مدت تقسیم کرد. در بلندمدت چین با نگاهی آینده‌نگرانه، از سال‌ها قبل تدابیری به شرح ذیل را برای مواجهه با چنین بحرانی اتخاذ کرده بود:

ایجاد ذخایر راهبردی و تجاری قابل ملاحظه نفت و گاز

تنوع‌بخشی به مبادی تامین نفت و گاز

تنوع بخشی به مجاری انتقال نفت و گاز (نظیر خطوط لوله نفت و گاز فرامرزی)

توسعه زنجیره ارزش زغال سنگ و تولید محصولات پالایشگاهی و پتروشیمیایی

توسعه انرژی تجدیدپذیر

پیشبرد برقی سازی، به ویژه در حوزه خودروهای شخصی و حمل و نقل عمومی

توسعه حمل و نقل عمومی درون شهری (به ویژه، مترو و اتوبوس) و برون شهری (به ویژه، شبکه قطار پرسرعت)

علاوه بر سیاست ها و اقدامات فوق، در کوتاه مدت نیز سیاست ها و اقداماتی به شرح ذیل به عنوان ضربه گیر در برابر بحران تنگه هرمز اتخاذ شد:

ممانعت از افزایش قیمت فرآورده های نفتی نظیر بنزین و گازوئیل متناسب با افزایش قیمت خوراک

وضع محدودیت های صادراتی بر سوخت

برآورد تاثیر بحران تنگه هرمز

همان طور که در بالا توضیح داده شد، تا پایان فصل دوم سال ۲۰۲۶، رفتار نماگر رشد اقتصادی فصلی در فصل اول و دوم تقریباً در ادامه روند سال های اخیر این نماگر بوده و فعلاً شواهد متقنی از تاثیرپذیری شدید اقتصاد چین از بحران تنگه هرمز مشاهده نمی شود. با وجود این، حتی اگر کاهش نرخ رشد اقتصادی در فصل دوم سال ۲۰۲۶ که پایین تر از نرخ رشد میانگین در دوره پساکرونا و پایین تر نرخ رشد در این دوره است، یا کمتر بودن نرخ رشد اقتصادی شش ماهه اول سال جاری نسبت به دوره مشابه در سال قبل را تماماً ناشی از بحران تنگه هرمز در نظر بگیریم (که فرض بسیار قوی است)، بسته به نرخ رشدی که به عنوان معیار مقایسه در نظر گرفته می شود، برآورد می شود بحران فوق بین ۰,۲ تا ۰,۹ واحد درصد رشد اقتصادی در چین را کاهش داده باشد.

مقدار (درصد)	تفاضل نرخ رشد سه ماهه دوم/شش ماهه اول ۲۰۲۶ از معیار (درصد)	مقدار تولید ناخالص داخلی از دست رفته (میلیارد دلار)
۴,۵	۰,۲	۹,۸ (طی سه ماهه دوم ۲۰۲۶)

نرخ رشد اقتصادی ۶ ماهه اول سال ۲۰۲۵	۵,۳	۰,۶	۵۵,۴ (طی شش ماهه اول ۲۰۲۶)
نرخ رشد اقتصادی ۳ ماهه اول سال ۲۰۲۶	۵	۰,۷	۳۴,۳ (طی سه ماهه دوم ۲۰۲۶)
نرخ رشد اقتصادی ۳ ماهه اول سال ۲۰۲۵	۵,۲	۰,۹	۳۹,۸ (طی سه ماهه دوم ۲۰۲۶)